

спілкування. Використання автентичних матеріалів, безперекладних способів введення лексики та інтерактивних завдань сприяє активізації мовленнєвої діяльності студентів, розвитку їхньої мотивації та зануренню в український культурний простір.

Водночас у межах поданих тез запропоновано лише частину вправ, що реалізують можливості комунікативного методу, тоді як подальший пошук і впровадження різноманітних видів діяльності відкриває ширші перспективи для ефективного навчання української мови іноземців.

Список використаної літератури

1. Бурак М. «Яблуко»: підручник з української мови як іноземної (базовий рівень). Львів : Видавництво УКУ, 2015. 268 с.
2. Гаврилюк А. П. Застосування комунікативного методу викладання іноземних мов у ВНЗ. URL: http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/onlayn_tezi_gavrilyuk.pdf (дата звернення: 20.02.2026).
3. Назаревич Л. Т., Гавдида Н. І. Українська мова для іноземців. Практикум (Рівні В1– В2). 2-е вид., змін. І допов. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2017. 212 с.

Галина Бачинська,
кандидат філологічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Андрій Вільчинський,
аспірант кафедри журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЕТИЧНИХ ЗАГОЛОВКІВ У ТВОРЧОСТІ ПЕТРА СОРОКИ

Заголовок займає вагоме місце в номінативній системі мови й становить складову лексичного багатства української мови. Виконуючи роль репрезентанта тексту, він активізує сприйняття читача та відображає провідні мотиви твору, тому в художньому контексті постає як особливий різновид

власної назви. Для автора назва твору є не лише засобом номінації, а й утілює цілий комплекс художніх характеристик. У лінгвістиці для позначення назв творів уживають різні терміни — *заголовок*, *назва твору*, *титул*, які функціонують як синонімічні. В академічному «Словнику української мови» термін *заголовок* тлумачиться як назва будь-якого твору, його частини, розділу чи статті, а також газети, журналу тощо. Проблема дослідження заголовків привертала увагу багатьох науковців. Плідно у цьому напрямку дослідження працювали в різний час Ю. Карпенко, Л. Юлдашева, Г. Бачинська, Т. Вільчинська, Л. Солодка, Л. Грицюк, О. Траченко та інші.

Метою дослідження є лінгвістичний аналіз поетичних заголовків з погляду їх структурно-граматичної та лексико-семантичної природи в художніх творах відомого українського поета Петра Сороки. Творчість Петра Сороки посідає особливе місце в сучасній українській літературі. Це світ, у якому поєднуються глибина філософського осмислення буття, щемка ліричність і висока культура слова. Його доробок охоплює поетичні збірки, прозу, літературознавчі дослідження, численні монографії та літературні портрети, а також сотні критичних статей про творчість сучасників. Поетичний доробок Петра Сороки був високо оцінений як в Україні, так і за її межами. Він став лауреатом численних літературно-мистецьких премій, серед яких міжнародні та всеукраїнські відзнаки імені Миколи Гоголя, Володимира Сосюри, братів Лепких, Григорія Сковороди, Пантелеймона Куліша, Михайла Коцюбинського та інших. Його твори перекладено кількома європейськими мовами, що засвідчує їхню універсальність і глибину.

Питання структурної організації заголовків порушуються у працях науковців найчастіше. Традиційно розрізняють заголовок-слово, заголовок-словосполучення та заголовок-речення, або ж зосереджують увагу на синтаксичних моделях, що охоплюють монологічні (у формі окремого слова) й полілексемні назви (словосполучення та речення). У досліджуваному матеріалі однослівні заголовки представлені здебільшого іменниками в називному відмінку однини: *«Пам'ять»*, *«Язичники»*, *«Слово»*, *«Кора»*.

«Крутіж», «Акварель», «День», «Тиша», «Лисеня», «Серет», «Полин». Автор нерідко використовує форму називного відмінка множини: «Скіфи», «Прототипи», «Трави», «Рими», «Гріхи» та ін. Використання заголовків у формі називного відмінка однини й множини зумовлене їхніми номінативними та стилістичними можливостями. Називний відмінок найповніше реалізує функцію називання, тому дозволяє подати зміст твору лаконічно, чітко й без зайвих граматичних ускладнень. Форма однини зазвичай надає заголовку узагальненого, концентрованого характеру: вона підкреслює ідею цілісності, може вказувати на ключовий образ, явище чи поняття, що є смисловим центром твору. Натомість множина розширює семантичний обсяг назви, акцентує на різноманітності, повторюваності або множинності зображуваних явищ, створює відчуття ширшого охоплення подій чи образів.

Більш чисельною є група заголовків, що відповідають синтаксичним моделям словосполучень, які поділяються на сурядні та підрядні. Серед сурядних переважають конструкції з єднальним сполучником, який передає взаємини персонажів і зв'язок між подіями, наприклад: «Гриб і грип», «Їжачок і лиска», «Чорногуз і жабка», «Будяк і кропива», «Слон і Муравель»). Такий сполучник може слугувати засобом вираження основного конфлікту твору, протиставлення героїв або ключових тематичних ліній. Серед заголовків-підрядних словосполучень найпоширенішими є: «Кольорова тиша», «Серйозна причина», «Білий гайок», «Непроста таємниця», «Вперта розмова», «Улюблена робота», «Гостинна хазяйка», «Вечірня школа» та інші. У таких номінаціях автор найчастіше підсилює якісний вияв ознаки. Автор часто створює заголовки за генітивною моделлю, поєднуючи «іменник в Н.в. + іменник в Р.в.»: «Календар природи», «Мрія муравлика», «Норов ворони», «Ніч рейваха», «Відлуння гріха» та ін. Серед іменникових словосполучень привертають увагу моделі заголовків, де частини мови вжиті в різних непрямих відмінках: «Казка про щастя»,

«Пригода з жайворонком», «Розмова з мурашкою», «Розмова з білочкою», «Новосілля у шпака», «Комахи на парашутах». Менш поширеними є числівникові словосполучення: «Два зайчики», «Два ясени». Серед зібраного матеріалу маловживаними є складні словосполучення: «Такий мудрий хитрий лис», «Розповідь старої шпаківні», «Велика рожева куля».

П. Сорока часто використовує заголовки-речення. Вони репрезентовані непоширеними і поширеними, двоскладними і односкладними структурами: *«Ліс відступив», «...я чаклував...», «Я бачив», «Я винайшов колесо», «Ростуть в душі сум'яття і тривоги», «Я знаю силу віри»* Численною серед аналізованих заголовків є група односкладних речень представлена такими різновидами, як: означено-особові: *«Переболію, перебуду», «Пишу про далі тополінні», «Не вірю у випадковість», «Великих літер не люблю», «Відзорієш мені», «Не вірю у випадковість»;* неозначено-особові: *«Обдерли ліс, як липку, хуртовини»;* безособові: *«Нема мені над ліс оцей держави», «Немає тайни ненависті й зла».* Автор використовує як заголовки ускладнені речення. Часто це синтаксичні одиниці із звертаннями: *«Дякую, Боже, за гори...», «Друже-вовче, ти сама відвага», «Де твоє золото, осене?», «Пригорнися до мене, вербова жура», «Я зрозумів, мій Господи, давно».* Широко вживаються речення, що містять порівняльний зворот: *«Шукаю знаків, наче іудей», «Той сить готує, як павук», «Гебісти всюди хитрі, наче змії», «Трудився так, як муравель».* Такі конструкції допомагають швидше передати ідею через яскраве порівняння, викликають емоції та асоціації, а також роблять заголовок більш запам'ятовуваним і оригінальним. Науковці вважають, що заголовки, оформлені як складні речення, найточніше відтворюють сюжет твору: вони не тільки передають його основну ідею, а й задають напрям для подальшого уточнення інформації. У проаналізованому матеріалі виявлено різні типи

складних речень: зокрема сурядні, підрядні та безсполучникові конструкції: «Я іду, а тінь моя біжить», «Рими існують, щоб нас карати», «Мені чужий цей світ, я не приймаю світу».

Отже, проаналізувавши заголовки у творчості Петра Сороки, ми виокремили заголовки-словоформи, заголовки-словосполучення та заголовки-речення. Різні типи назв представлені нерівномірно: одні структурні різновиди трапляються часто, тоді як інші є менш поширеними.

Список використаної літератури

1. Бачинська Г. В. Лінгвістичний статус заголовків поетичних творів Ліни Костенко: структурний аспект. Національний університет «Києво-Могилянська академія», кафедра загального і слов'янського мовознавства. Київ: НаУКМА, 2020. С. 9-12.
2. Вільчинська Т. П. Бачинська Г. В. Структурно-граматична та лексико-семантична природа заголовків у художніх текстах про війну Бориса Гуменюка. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 1(214), Кропивницький: Видавничий дім «Гельветика», 2025. С. 237–243.
3. Солодка Л.І. Лексико-семантичні особливості газетних заголовків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соціальних комунікацій. наук: спец. 10.01.01 «Українська література»; «Теорія літератури». Київ, 2008. 41 с.

Світлана Бородіца,
кандидат філологічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

БОГДАН ЛЕПКИЙ У СПОГАДАХ ВАСИЛЯ СІМОВИЧА

«Короткий огляд української літератури» (1917) Василь Сімович завершив твердженням, що в українській літературі «найновішого часу» посереднє місце між реалістами, котрих репрезентував «вельми талановитий» Володимир Винниченко, та символістами, першою серед яких була «новелістка і повістярка» Ольга Кобилянська, займав Богдан Лепкий – «лірик і новеліст» [5, с. 259].